

**Lærerveiledning til
Orakelet taler – syv livsråd mot livsråd
av Liv Strömquist**

Mål med opplegget:

Å vekke elevenes interesse for skjønnlitteratur:

- ✓ gjennom at elevene utforsker tekstene
- ✓ gjennom at elevene analyserer virkemidler og modaliteter
- ✓ gjennom at elevene setter ord på sin personlige leseopplevelse
- ✓ gjennom at elevene diskuterer temaer som tas opp i teksten og får innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser
- ✓ gjennom at elevene reflekterer kritisk over tekstenes påvirkningskraft og troverdighet, og opptrer etisk og reflektert i kommunikasjon med andre
- ✓ gjennom at elevene bruker skjønnlitterære og sammensatte tekster som inspirasjon og modell for egne tekster

Før lesing

I *Orakelet taler* tar forfatter Liv Strömquist et oppgjør med selvhjelps litteraturen. Utdraget reflekterer rundt fenomenet selvpleie i lys av filosofen Zygmunt Baumanns teori om hvordan vi mennesker takler vår egen dødelighet. Bauman mener at på tross av at vi vet vi skal dø, har vi gjort det å unngå døden til selve meningen med livet. Strömquist fremstiller selvhjelps influensere med et satirisk skråblikk for å illustrere at selvoptimalisering er meningsløst når døden kan inntreffe når som helst.

Forslag til klassesamtaler:

- Hvorfor kan døden oppleves skremmende? Hva er folk redde for? Hva tror dere skjer etter døden?
- Hva er forskjellen på en individuell og en kollektiv kultur? Kom gjerne med eksempler.
- Hva vet dere om selvhjelpsbøker som sjanger? Lag en felles liste med sjangerkriterier.

- Språket i dette utdraget kan tidvis være krevende. Her er noen av begrepene det kan være lurt å snakke om på forhånd: *dødelighet, grunnforutsetning eller grunnvilkår, selvet, omdefinere, sementere, kronisk, underpresterende, optimalisere, kapitalisme, narrativ, metafysisk, degenerere*. Hvis dere leser teksten høyt i klassen, kan begrepsavklaringer med fordel tas underveis.

- Hva er en sammensatt tekst? Kom med eksempler på ulike typer sammensatte tekster som du møter på i hverdagen.
- Hvilke visuelle virkemidler brukes ofte i en sammensatt tekst? (Stikkord til lærer: Blikkfang, skrifttyper, fargebruk, kontrastbruk, komposisjon, utsnitt og vinkel.)
- Hvor ofte leser du tegneserier?
- Hva tenker du om å lese et essay som er i tegneserieform? Kan det forsterke eller redusere leseopplevelsen? Utdyp.

Underveis

- Denne tegneserien har en klar politisk undertone. Marker i teksten der du opplever at det blir tydelig hvor forfatteren plasserer seg i det politiske landskapet. Skriv ned noen argumenter både for og imot hennes politiske ståsted.

- Legg merke til detaljer i hver tegneserierute. Hva synes du om bildeutsnitt og plassering av karakterer og skrift? Legg også merke til fargebruken. Farger kan symbolisere ulike følelser og brukes som kontraster. Opplever du fargebruken og bildeutsnitt som fremtredende i dette tegnserieutdraget? Noter og understrek gjerne underveis slik at du kan vise med eksempler etter lesing.

Etter lesing

I makkerpar/læringspar:

- Finn ut hvem tegneserieskaperen er. Hva har hun skrevet tidligere?
- Hva er hovedpoenget i dette utdraget? Gjenfortell til hverandre.
- Hvem låner forfatteren autoritet fra? Hvilken effekt får et slikt lån av autoritet i dette utdraget?
- Hvilke virkemidler bruker forfatteren i illustrasjonene sine? Hvordan samspiller de med teksten?
- Hvordan forsterker bildeutsnittet, fargene og fonten det som hevdes i tegneserien?
- Hva synes dere at disse visuelle virkemidlene gjør med tegneseriens uttrykk? Hva vil tegneserieskaperen at dere skal fokusere på, tror dere?
- Hvorfor ender utdraget fra tegneserien der det gjør? Hva sitter dere som lesere igjen med?
- De ti influensene på side 2 og 3 er sterkt karikerte, men kan dere finne eksempler som ligner på Tik-tok eller Youtube? På hvilken måte forteller karikaturen noe om virkeligheten?
- Forfatteren ønsker å være både morsom og alvorlig på samme tid. Lykkes hun? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- Hva synes dere om å lese om slike temaer i tegneserieformat?

Klassesamtale/grupper:

Del klassen inn i fem grupper som skal diskutere hver sin påstand hentet fra teksten. Hver gruppe får et stort A3-ark der den påstanden de skal diskutere står skrevet øverst på arket. Den eleven med navn først i alfabetet får oppgaven som sekretær og skriver ned stikkord fra diskusjonen under påstanden. Etter ti minutter sendes arkene videre til neste gruppe. Når alle grupper har diskutert og skrevet stikkord på alle fem ark, oppsummeres diskusjonen i plenum. De fem sekretærene styrer hver sin diskusjon med utgangspunkt i det som er notert. Her er påstandene:

1. Når man hele tiden tenker på helsa blir ens egen dødsangst fortrenget og erstattet av en mild selvgodhet og en følelse av at man har «kontroll på situasjonen»
2. Dersom min død er forårsaket av noe jeg selv har gjort eller kunne ha unngått, så bli min overlevelse ytterligere forsterket som noe som er min privatsak og mitt eget ansvar. Det blir rett og slett en ganske ensom og utsatt posisjon.
3. Kampen for å finne en perfekt, ultimat, helsebringende livsstil er vi dømt til å tape – og det er derfor den bare fortsetter og fortsetter.
4. Det eneste prosjektet – meningen med alt – er at hver enkelt av oss skal fortsette å flakse rundt på jorda så ekstremt lenge og smertefritt som overhodet mulig.
5. Kapitalismen mangler det gode livets narrativ. Overlevelse er dens høyeste verdi. Livet er ikke lenger noe man kan fortelle om. Det er noe som skal veies og måles.

- Hvorfor tror dere tegneserieskaperen ønsker å ta et oppgjør med selvhjelpskulturen?
- Hva synes dere om å skrive essay som tegneserie? Er det noe som kan være interessant å lese mer av? Har det gitt en annen leseopplevelse enn det dere er vant til?

Alternativ gruppeoppgave:

Sett elevene i grupper på 3-4 og be dem lage en felles liste med spørsmål til utdraget. For at det skal være en så fri og åpen oppgave som mulig, forsøk å ikke avgrense med antall spørsmål. Si heller at de skal komme med så mange spørsmål som mulig innenfor en viss tidsramme (15, 20, 30 minutter, etc.). Oppmuntre elevene til å stille spørsmål om ting de faktisk lurer på og som de tenker det går an å svare langt på (prøve å unngå for mange ja/nei-spørsmål).

Alternativt kan noen av elevene også lage faktaspørsmål fra utdragets innhold som de tror de andre i klassen kan klare å svare på.

Når de har jobbet ut tiden kan gruppa dele spørsmålene sine med resten av klassen. Eventuelt kan du samle inn alle spørsmålene og lage en liste, redigere den og dele den ut tilbake til elevene. En ekstra oppgave du da kan gi dem som en del av etterarbeidet er å svare på spørsmålene med hele setninger. Kanskje som hjemmearbeid?

Individuelt:

- Skriv et essay om selvhjelpskulturen. La deg gjerne inspirere av Strömquist, men tenk at essayet skal reflektere hva du er nysgjerrig på og hva du mener.
- Lag en video om din egen morgenrutine eller en parodi på morgenrutinen til noen andre.
- Skriv en fagartikkel om ulike forestillinger om døden. Velg deg ut og sammenlign to ulike tidsepoker, to ulike kulturer eller to ulike religioner.

Videre

- Les hele tegneserien.
- *Håvamål* er et tidlig eksempel på en tekst som gir råd. Sammenlign de to tekstene. Hva er forskjeller og likheter mellom *Håvamål* og *Orakelet taler*?
- Lag din egen tegneserie (på papir eller digitalt) om noe som engasjerer deg og/eller som du har erfaring med og som du ønsker å opplyse andre om.

Oppskrift:

1. Bestem hva du skal fortelle om, gjerne et samfunnsproblem som du ønsker å sette søkelys på.
2. Lag figurene. Finn ut hva som skal være spesielt for hver av dem.
3. Lag teksten, hva skal sies og hva skal «leses mellom linjene» (rutene)?
4. Hvilke bildeutsnitt skal du bruke?
5. Husk at fargebruk har mye å si, hva kan du uttrykke ved hjelp av farger?
6. Lag tegneserien!

Elevene kan hente inspirasjon fra teksten [«Hva er en tegneserie»](#) laget av Kunst i Skolen.

Mer om tegneserier:

<https://snl.no/tegneserier>

<https://ndla.no/subject:1:51a7271b-a9d5-4205-bade-1c125a8650b5/topic:79f84fe5-3f38-43dc-8bc6-442e779a355e/topic:2:b0e2a7f0-4829-4506-9090-79bfa3c8ac5f/resource:1:20683>

Kompetansemål i norsk

VG1:

- lese, analysere og tolke nyere skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samiske og andre språk
- gjøre rede for og reflektere over bruken av retoriske appellformer og språklige virkemidler i sakprosaer
- lytte til andre, bygge opp saklig argumentasjon og bruke retoriske appellformer i diskusjoner
- bruke ulike kilder på en kritisk, selvstendig og etterrettelig måte
- greie ut om og drøfte norskfaglige eller tverrfaglige temaer muntlig
- skrive fagartikler som greier ut om og drøfter norskfaglige eller tverrfaglige temaer
- kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping

VG2:

- lese norrøne tekster i oversettelse og sammenligne dem med tekster fra nyere tid
- reflektere over sakprosaer og gjøre rede for den retoriske situasjonen de er blitt til i
- skrive fagartikler som gjør rede for og drøfter tekster i kontekst
- bruke tilbakemeldinger og kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utvikle egne tekster
- bruke fagkunnskap og retoriske ferdigheter i norskfaglige diskusjoner og presentasjoner

VG3:

- analysere og tolke romaner, noveller, drama, lyrikk og sakprosa på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag og reflektere over tekstene i lys av den kulturhistoriske konteksten og egen samtid
- skrive essay som utforsker og reflekterer over innhold i tekster
- skrive litterære tolkninger og sammenligninger
- analysere uttrykksformer i sammensatte tekster i ulike medier og vurdere samspillet mellom dem
- bruke fagkunnskap og presist fagspråk i utforskende samtaler, diskusjoner og muntlige presentasjoner om norskfaglige emner
- orientere seg i faglitteratur, vurdere kilder kritisk og skrive fagartikler som greier ut om og drøfter norskfaglige emner

Kompetansemål i religion

- presentere og sammenligne noen sentrale trekk ved østlige og vestlige religions- og livssynstradisjoner, inkludert kristendom og islam
- gjøre rede for og drøfte aktuelle eksempler på samspillet mellom religion, livssyn og politikk
- utforske og analysere hvordan religioner og livssyn kommer til uttrykk i medier og populærkultur
- drøfte ulike former for religions- og livssynskritikk
- gjøre rede for og drøfte sentrale fagbegreper knyttet til religioner, filosofi, livssyn og etikk
- analysere og vurdere ulike kilder til kunnskap om religioner, livssyn og etikk

- utforske og reflektere over eksistensielle spørsmål og svar
- identifisere og drøfte etiske problemstillinger i tilknytning til kommunikasjon, mellommenneskelige relasjoner og identitet